

HDR-1601100202030302 Seat No. _____

M. A. (Sem. III) (CBCS) Examination

November / December – 2017

Sanskrit

(Vedantashastra) (उपनिषद्, केन, माण्डूक्य)

(New & Old Course) (Common Paper for 2015-16)

Time : 2½ Hours]

[Total Marks : 70

सूचना/Instruction :

બધા પ્રશ્નોના ગુણ સરખા છે.

All questions carry equal marks.

- ૧ ભારતીય દર્શનમાં ઉપનિષદોનાં સ્થાન અને મહત્વની ચર્ચા કરો. ૧૪
1 Discuss the place and importance of Upanishadas in 14
the area of Indian philosophy.

અથવા / OR

- ૧ 'ઉપનિષદ્' શબ્દનો તાત્વિક અર્થ સમજાવી તેમાં નિરૂપિત બ્રહ્મવિદ્યાની ૧૪
સમીક્ષા કરો.
1 Explain philosophically the word ઉપનિષદ્ and appreciate 14
the Brahmavidya depicted in it.

- ૨ કેન ઉપનિષદના ઉમા-હૈમવતી આખ્યાનની તાત્વિક ચર્ચા કરો. ૧૪
2 Discuss philosophically the akhyān of ઉમા-હૈમવતી in 14
કેનોપનિષદ્.

અથવા / OR

- ૨ માણ્ડૂક્ય ઉપનિષદમાં ગૌડપાદના દર્શનની અદ્વૈતવાદના સંદર્ભમાં ચર્ચા કરો. ૧૪
2 Discuss the philosophy of Gaudapada in the context of 14
અદ્વૈતવાદ in માણ્ડૂક્યોપનિષદ્.

- ૩ નીચેનામાંથી કોઈપણ બે મન્ત્રોનું આવશ્યક વિવરણ સાથે ભાષાંતર કરો : ૧૪
3 Translate with necessary note any two Mantras of the 14
following :

(9) શ્રોત્રસ્ય શ્રોત્રં મનસો મનો યદ્

વાચો હ વાચં સ ઉ પ્રાણસ્ય પ્રાણઃ ।

ચક્ષુષશ્ચક્ષુરતિમુચ્ય ધીરાઃ પ્રેત્ય

અસ્માત્ લોકાદમૃતા ભવન્તિ ॥

- (२) यस्यामतं तस्य मतं मतं यस्य न वेद सः ।
अविज्ञातं विजानतां विज्ञातमविजानताम् ॥
- (३) यदि मन्यसे सुवेदेति दभ्रमेवापि
नूनं त्वं वेत्थ ब्रह्मणो रूपम् ।
यदस्य त्वं यदस्य देवेष्वथ नु
मीमांस्यमेव ते मन्ये विदितम् ॥
- (४) त ऐक्षन्तास्माकमेवायं विजयो
अस्माकमेवायं महिमेति ।
तद्धैषां विजज्ञौ तेभ्यो ह प्रादुर्बभूव
तन्न व्यजानत किमिदं यक्षमिति ॥

४ नीयेनाभिंथी कोष्पण ७ मन्त्रोनुं आवश्यक विवरण साथे भाषांतर करो. १४
4 Translate with necessary note any two Mantras of 14
the following :

- (१) एष सर्वेश्वरः एष सर्वज्ञ एष अन्तर्यामी
एषः योनिः सर्वस्य प्रभवाप्ययौ हि भूतानाम् ।
बहिष्प्रज्ञो विभुर्विश्वो ह्यन्तःप्रज्ञस्तु तैजसः
घनप्रज्ञस्तथा प्राज्ञ एक एव त्रिधा स्मृतः ॥
- (२) निश्चितायां यथा रज्ज्वां विकल्पो विनिवर्तते
रज्जुरेवेति चाद्वैतं तद्वदात्मविनिश्चयः ।
प्राणादिभिरनन्तैश्च भावैरेतैर्विकल्पितः
मायैषा तस्य देवस्य यया सम्मोहितः स्वयम् ॥
- (३) भूततोऽभूततो वापि सृज्यमाने समा श्रुतिः
निश्चितं युक्तियुक्तं च तत्तद्भवति नेतरम् ।
नेह नानेति चाम्नायादिन्द्रो माया मायाभिरित्यपि
अजायमानो बहुधा मायया जायते तु सः ॥
- (४) कारणाद्यद्यनन्यत्वमतः कार्यमजं यदि
जायमानाद्धि वै कार्यात्कारणं ते कथं ध्रुवम् ।
अजाद्वै जायते यस्य दृष्टान्तस्तस्य नास्ति वै
जाताच्च जायमानस्य न व्यवस्था प्रसज्यते ॥

५ नीयेनाभिंथी कोष्पण ७ विशे नोध लभो : १४
5 Write notes on any two of the following : 14

- (१) माण्डूक्योपनिषदः शान्तिमन्त्रः ।
(२) माण्डूक्योपनिषदि प्रणवोपासना ।
(३) गौडपादमते जगत् ।
(४) माण्डूक्योपनिषदि आत्मतत्त्वस्वरूपम् ।